

LITTERATUR

Anne-Louise Eriksson, *Att predika en tradition. Om tro och teologisk literacy* (Lund: Arcus, 2012), 176 sid.

Vad är det att *förstå* text eller sammanhang? Vilken kompetens behövs för att förstå, engageras av och kommunicera Svenska kyrkans tro? Svenska kyrkans forskningschef, docent Anne-Louise Eriksson, ställer frågor som dessa, i allmänhet och till 43 insamlade predikningar i synnerhet, i en bok ”i skärningspunkten mellan systematisk teologi och didaktik” och ”mellan kyrka och akademi” (s 11).

Eriksson börjar med den etiopiske hovmannen (Apg 8), som förstod *orden* i profetian utan att kunna förhålla sig till den. Vad behöver man *veta* för att i praktiken kunna dela en trosgemenskap? Begreppet ”Svenska kyrkans tro”, med både känslomässiga och innehållsliga inslag, problematiseras: korta trosbekännelser säger för litet, omfångsrika bekännelse dokument för mycket. Även kanon är oklar, eftersom den för Luther var det som ”drev Kristus” (s 33). Eriksson lyfter fram Delvin Browns syn på teologi, att levandegöra kanon så att den blir tradition, i tre steg:

- Undersöka trosinnehåll.
- Ömsesidigt relatera trosinnehåll till livserfarenheter.
- Värdera trosföreställningar inkl. val av kriterier och deras tillämpning.

Med övergripande syfte ”att diskutera teologisk literacy” (s 42) undersöks genren predikan: Vilken tro uttrycks? Speglas teologiskt arbete? Hur relateras tron till nutida liv? Värderas trosföreställningar och kanon? Eriksson analyserar predikningar från påsk och femte söndagen i fastan (sex predikningar ges i appendix). Uttrycks påskbudskapet som övernaturligt eller som förenligt med biologiskt vetande och gängse uppfattningar om behov av frälsning? Hur talas om försoning? Hur ska man kunna relatera till övernaturliga anspråk? Hur ska icke traditionsförankrade predikningar istället underbyggas?

Ett kapitel ägnas åt *literacy*, d v s hur kommunikation förstås och används. Olika domäner – som *har innehåll* och *ger identitet* – föranleder olika *literacy*-praktiker, hos såväl avsändare som mottagare, vid olika *literacy*-händelser, t ex predikotillfällen. Eriksson berör därefter uppgiften att kommunicera bibelberättelsernas mening; hon finner det principiellt oklart hur detta sker i materialet. Predikan påverkas av givna utgångspunkter – fastställda texter och söndagstemata – liksom av att tilltalet ”tycks gestaltas i ett evigt nu” (s 125). Karaktären av tilltal anses fördunklas av att texten, i sig ett medium, värderas som bärare av ”en gång för alla nedlagd sanning” (s 126): ”grundtexten tycks vara att föredra framför en översättning” (s

127). Eriksson frågar också huruvida predikans åhörare kan förhålla sig till textanvändning där övernaturliga händelser kan tolkas bokstavligt, där olika textgenerer inte märks och där utgångstexten ofta inte verkar behövas för predikan. *Predikoliteracy*, som kan levandegöra kanon till tradition, är att vare sig reproducera eller uttrycka privata funderingar utan istället

- Läs texten i dess tillkomstkontext så att historiska förutsättningar ”kan problematiseras och *kanske* rensas bort” (s 133; kursiv i original).
- Relatera till receptionshistorien.
- Vara medveten om bredden i Svenska kyrkans tradition.
- Relatera till predikans direkta kontext.
- Kommunicera den textförståelse som sammanvägningen av tidigare punkter lett till.

Till slut behandlas inslag i texterna som är moraliskt tvivelaktiga eller uttrycker förvetenskaplig världsbild. Somt faller utanför kanons kärna, medan annat försvårar uppgiften att levandegöra kanon. Eriksson ger ett kriterium med vilket trosinnehåll och livserfarenheter ska relateras till varandra: det som fungerar livstydande i en jordiskt orienterad värld. Det som hävdas inom Svenska kyrkans domän måste vara kompatibelt med det människor möter i andra livsdomäner. Traditionsvård kräver att såväl prästers som kyrkomedlemmars teologiska *literacy* stärks; den uppgiften är kyrkans eget ansvar.

Att reproducerade formuleringar och privata funderingar knappast levandegör kanon är rätt okontroversiellt. Av två skäl är det ändå problematiskt att sätta nutida vetande som norm. Dels är det ingen ny insikt att somliga av kristendomens påståenden går mot det möjliga och rimliga – minns hur Paulus drev korsets dårskap och att uppståndelsen (hur den än exakt ägde rum – inte alls enligt vissa korinthier) är trons oomkullrunneliga grund (1 Kor 1, 1 Kor 15). Dels skiftar det över tid vad filosofi och vetenskap antar (s 44); kan sådana skiftningar i kommunikativt klimat få vara traditionens domare? Måste inte tron, för att fungera livstydande, stå i relation både till nutida vetande och till egna rötter?

Eriksson följer dem som behåller termen *literacy* oöversatt. Förvisso tappar både terminologi och texter nyanser vid översättning, men här föredras alltså grundtermen. Jag ser ett ansvar hos oss som skriver teologi på svenska att hålla en tjänlig begreppsapparat och försökte vid en genomläsning att ersätta *literacy* med *kompetens*. I alla fall när det gäller *teologisk literacy* förefaller *teologisk kompetens* väl fånga saken:

inte att kunna återge teologers tankar, däremot att kunna tillämpa dem (jfr s 114).

Ett mindre frågetecken uppkommer inför att Eriksson säger sig ha eftersträvat predikningarnas språk i sammanfattande återgivning: har alla anförda predikningar använt icke-latinsk genitivböjning ("Jesus uppståndelse")? Boken är väl korrekturläst, men blir svåräst helt i onödan p g a det av förlaget omhuldade men extremt läsarfientliga slutnotsystemet: ibland finns bara en enkel hänvisning till en bok, ibland ett fördjupat resonemang som man vill ta del av – men för att kunna avgöra vilket tvingas man ständigt hålla ett finger eller bokmärke i slutet.

Eriksson menar (s 126f) att blivande prästers studier i grekiska eller hebreiska bör ersättas av fördjupning i systematisk teologi. Av ett antal skäl anmäler jag annan mening:

- Språkstudium handlar i första hand om att tränga in i ett sätt att tänka och uttrycka sig om tillvaron, i detta fall de sätt som strukturerade tänkandet hos dem som skrev ner de bibliska berättelserna. Redan det prästkandidater lär sig öppnar för förståelse av berättelserna på ett sätt som man aldrig kommer åt genom översättningar och sekundärlitteratur. Smått ironiskt är att just den kompetens att läsa texterna i deras historiska situation som Eriksson efterlyser (s 133) nås först och främst genom språkstudiet!
- Den ursprungliga texten är både utgångspunkt för översättningar och finns ytterst bakom all sekundärlitteratur, reflektion och traditionsvård som följt. Tillgång till grundtexten är överdigerlig för kritisk reflektion över traditionens grus och guld. Dessutom måste trovärdig traditionsvård kunna hantera spänningar mellan textens gestalt utifrån dess ursprungliga kommunikationssituationer och hur Ordet gestaltas i nutida kommunikationssituationer: man behöver kunna svara för *varför* man relaterar Ordet till texten på det sätt man gör. Kan man inte detta förankras nya tolkningar enbart i traditionens ytligare lager. Det är inte alltid de som är mest fruktbara när traditionen ska levandegöras.
- Syftet med språkstudiet har aldrig varit att åstadkomma bättre bibelöversättningar än de som finns. Däremot gör språkstudierna att man kan upptäcka möjligheter som i ett visst sammanhang breddar och fördjupar såväl tolkningen som medvetandet om tolkningsuppgiftens komplexitet. Utan språkkunskap hänvisas man till att konstatera olikheter översättningar emellan, utan att

komma åt de olika tolkningar som ligger bakom.

- Ekumeniska samtal och judisk-kristen dialog riskerar att äventyras om inte alla skikt i den gemensamma grunden, Bibeln respektive den gemensamma delen av vår Bibel, är tillgängliga.
- Färdighet i arbete med grundtexten är således en satsning för att kunna urskilja Ordet idag. Att Ordet om Jesus snarare än texternas ord är kanoniskt kan omöjligt tas till intäkt för att undanhålla prästerna grundtexterna; rimligen bör en kyrka som vill stå i Luthers efterföljd utgå från arbete med texterna.

Inget av dessa fem argument förminskar på något sätt betydelsen av vare sig systematisk teologi eller andra discipliner, men att peka ut fördjupade systematisk-teologiska studier som en kungsväg är så otillräckligt att det blir felaktigt: ska studiet garantera kompetens inom just svenskkyrklig traditionsvård kan inte fördjupningen vara helt fri. Hur långt kan det tillkomma Svenska kyrkan att bestämma lärandemål och litteraturlistor inom prästkandidaters universitetsstudier? Specifikt svenskkyrkligt inriktad teologisk reflektion, på språkkunskapers grund och med bidrag från alla relevanta ämnen, hör snarare hemma i parallell kursverksamhet för prästkandidater, i pastoralinstitutens praxisreflektion och i prästfortbildningen.

Erikssons bok väcker många tankar, både instämmande och kritiska. Den är angelägen men långt ifrån oproblematiserad, och värd kritisk läsning.

Magnus Evertsson
Doktorand, Lund

Timothy George, *Reading Scripture with the Reformers* (Downers Grove, IL: IVP Academic, 2011), 268 s.

Varför fick det tidiga 1500-talets kyrkliga reformsträvanden så stora följder, när många tidigare bibelbaserade reformförsök hade haft mer lokala och temporära effekter? Den frågan är utgångspunkten när Timothy George i *Reading Scripture with the Reformers* skriver historien om Bibelns betydelse för 1500-talets protestantiska reformation.

Det kan vara svårt att förstå vad som var nytt och unikt respektive traditionellt och allmänt i reformationen. Ofta har nog de förstnämnda dragen överskattats på bekostnad av de senare. Den fällan faller dock inte George uti. Genom bokens åtta kapitel löper som en röd tråd frågan om reformatorens förhållningssätt till föregående exegetiska traditioner.

I bokens första kapitel introduceras frågor kring biblexegetik och hermeneutik. I det andra kapitlet